

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE
DO ROZVOJE
VZDĚLÁVÁNÍ

„Propojení výuky oborů Molekulární a buněčné biologie a Ochrany a tvorby životního prostředí“

Reg. č.: CZ.1.07/2.2.00/28.0032

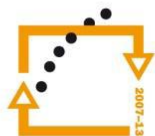
evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE
DO ROZVOJE
VZDĚLÁVÁNÍ

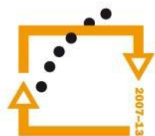
Ekologie a aplikovaná biotechnologie rostlin

BOT/EABR

Garant: Božena Navrátilová

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

**OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost**

INVESTICE
DO ROZVOJE
VZDĚLÁVÁNÍ

Historie rostlinných biotechnologií, přednosti a limity

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE
DO ROZVOJE
VZDĚLÁVÁNÍ

Použitá literatura

Heldman D.R., Wheeler M.B., Hoover D.G.: Encyclopedia of biotechnology in agriculture and food. CRC Press, 2011

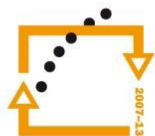
Kreuzer H., Massey A.: Biology and biotechnology. Science, Applications and issues, ASM Press, Washington, D.C. 2005

Smith J.E.: Biotechnology. Cambridge University Press, 2009

Trigiano R.N., Gray D.J.: Plant development and biotechnology. CRC Press, 2005

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE
DO ROZVOJE
VZDĚLÁVÁNÍ

Biotechnologie
z řečtiny *bios + techne + logos*
život + dovednost + znalost

na základě Evropské federace pro biotechnologie (EFB) z roku 1981

*Soubor postupů založených na technologiích, při nichž se využívá metabolického potenciálu mikroskopických organismů. **Interdisciplinární obory zahrnující a využívající poznatky mikrobiologie, biochemie, chemie a příslušných průmyslových odvětví.***

www.sci.muni.cz/mikrob/kvasbiotech/biotechnologie/biotechnologie.html

Multidisciplinární (Smith **2009**)

Biotechnologie podle definice OECD představuje aplikování vědeckých a technologických metod na živé organismy a jejich části, produkty nebo modely za účelem přeměny živých i neživých materiálů pro vytváření znalostí, zboží a služeb.

OECD Organizace pro ekonomickou spolupráci a rozvoj
Organisation for Economic Co-operation and Development

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE
DO ROZVOJE
VZDĚLÁVÁNÍ

obsah i dosah biotechnologií

BIOTECHNOLOGIE

nový či *starý* vynález ?

biotechnologie průmyslové, **zemědělské**, lékařské
biotechnologie mikrobiální, živočišné, **rostlinné**

biologický
psychologický
ekonomický
ekologický

odpor

GMO plodinám, potravinám

akceptovatelné

rezistentní plodiny k herbicidům

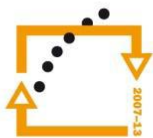
etický - *otevíváme „Pandořinu skříňku“?*

- *věda jako záchránce nebo nepřítel lidstva*

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE
DO ROZVOJE
VZDĚLÁVÁNÍ

ZELENÁ BIOTECHNOLOGIE (zemědělství a potravinářství) **„Rostlinné biotechnologie“**

nejstarší

- moderní šlechtění rostlin, cíleně se zvyšují odolnosti proti hmyzu, plísním, virům a herbicidům
- genové techniky, která je základem pro přenos určitých genů z jednoho druhu na jiné rostliny a umožňuje vývoj odolnosti vůči ....
- využití bakterií ke zvýšenému růstu rostlin
- biomonitoring - využití rostlin jako indikátorů znečištění půdy (kovy)
- fytomining

PODLE ZAMĚŘENÍ

ČERVENÁ BIOTECHNOLOGIE (medicína a farmacie)

ŠEDÁ BIOTECHNOLOGIE (životní prostředí-environmentální)

BÍLÁ BIOTECHNOLOGIE (spojovaná s šedou biotechnologií, chem. průmysl)

MODRÁ BIOTECHNOLOGIE (mořské)

Rostlinné biotechnologie

*přeměna cukrů na alkohol a CO₂
za přítomnosti kvasinek
nevýhoda - nekontrolované*

6000 p.n.l. nádoby na uložení sýrů (Mezopotámie)

6000 p.n.l. produkce piva *fermentací (kvašením)* Babylóňané, Sumerové

4000 p.n.l. využití kvasinek ve výrobě piva a vína v Egyptě a Číně

(znám ječmen)

800 p.n.l. kynuté těsto na chleba

1985 n.l. poprvé testovány geneticky modifikované rostliny, rezistentní ke hmyzu, virům a bakteriím

1994 n.l. schválení první geneticky modifikované potraviny – rajče

tradiční biotechnologie

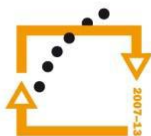
evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE
DO ROZVOJE
VZDĚLÁVÁNÍ

VÝROBKY VYROBENÉ BIOTECHNOLOGICKÝMI METODAMI

KATEGORIE

VÝROBEK

alkoholické nápoje

pivo, víno, lihoviny

potraviny

sýr, chléb, ocet, jogurt, kyselé zelí,
sojová omáčka, příchutě, enzymy,
sladidla, potravinové doplňky, ...

Rostlinné biotechnologie

KLÍČOVÉ BODY ZEMĚDĚLSTVÍ

- 1675 Leeuwenhoek objevil **bakterie**
- 1843 superfosfát ... intenzivní **hnojení v zemědělství**
- 1849 Darwin - vznik druhů **přírozenou selekcí**
- 1846-1850 krize monokultur - „bramborový“ hladomor v Irsku (*Phytophthora infestans*)
- 1857 Pasteur - **fermentace** - *otec biotechnologií*
- 1866 Mendel - publikuje svoje zákony (znovu objeveny 1900)
- 1869 Miescher - objevuje DNA
- 1902 Haberlandt - totipotence rostlinné buňky
- 1910 odrůda brambor **BINTJE** (Holandsko) - *odrůda roku 2012*
- 1919** Ing. Karl (Károly) Ereky - termín **biotechnologie**

zemědělský inženýr Károly Ereky, 1919 definice
technologie přeměny surovin na využitelné produkty pomocí živých organismů

„Biotechnologie výroby masa, tuku a mléka ve velkoobjemových zařízeních zemědělského průmyslu.“

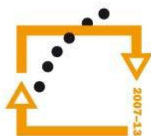
evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE
DO ROZVOJE
VZDĚLÁVÁNÍ

Rostlinné biotechnologie

KLÍČOVÉ BODY ZEMĚDĚLSTVÍ

- 1923 Burbank, USA - kříženci bramboru, odrůda „**RUSSET BURBANK**“ (skladovatelnost hlíz)
- 1933 první **hybridi kukuřice**
- 1941 Beadle a Tatum - hypotéza **1 gen-1enzym**
- 1941 2,4-D (syntetický auxin) jako první moderní **herbicid**
- 1950 **1. radiomutanti, chemomutanti**: řepka, pšenice, rýže, bílé fazole, ječmen (1965 - **DIAMANT**)
- 1960 –1970 “zelená revoluce“, zakrslí hybridi - **Norman Borlaug** 1970 - NC míru - muž, který nakrmil svět
- 1969 Triticale (Triticosecale, tritikale, žitovec - hybridní obilnina *Triticum x Secale*)
- #### REKOMBINANTNÍ TECHNIKY
- 1983 1. GMR tabák
- 1985 první **GM** rostliny na polích v UK
- 1994 schválení první geneticky modifikované potraviny – rajčete cv. Flavr Savr
- 1995 odrůda „**BT NEW LEAF RUSSET BURBANK**“
- 1998 zlatá rýže →
- 2010 1. transgenní hrách v Evropě (ČR)
- geny z 5 různých druhů

  - Phaseolus vulgaris pro ferritin
  - Aspergillus fumigatus - ferritin
  - rýže Basmati - ferritin
  - Narcissus pseudonarcissus syntéza karotenu
  - Erwinia uredovora - syntéza karotenu

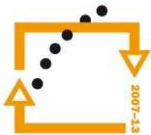
evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE
DO ROZVOJE
VZDĚLÁVÁNÍ

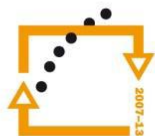
evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

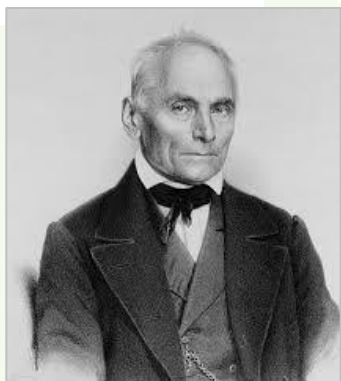

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE
DO ROZVOJE
VZDĚLÁVÁNÍ

Biotechnologie

rok	událost v ČR
276	první zmínka o produkci vína
11. století	produkce piva
1356	královský dekret o produkci vína v Českých zemích vydaný Karlem IV.
1518	založení Palírny U Zeleného stromu v Prostějově
1837	formulování buněčné teorie Janem Evangelistou Purkyně
1866	formulování zákonů dědičnosti Gregorem Johannem Mendelem
1887	založení Výzkumného ústavu pivovarského a sladařského v Praze
1949	průmyslová produkce penicilínu v Roztokách u Prahy
1966	založení Výzkumného ústavu antibiotik a transformací <i>(již neexistuje)</i>

http://www.google.cz/imgres?imgurl=http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/b/bc/Jan_Evangelista_Purkyne_2.jpg&imgrefurl

<http://www.google.cz/imgres?imgurl>

Rostlinné biotechnologie

vznik zemědělství ???

neuvědomělý / cílený **VÝBĚR** nahodilých odchylek

cílené pěstování rostlin 8 až 10 tisíc let

sběr semen
spontánní mutace
byly to biotechnologie???

první cílené **KŘÍŽENÍ** blízké/ vzdálené (desítky generací)

cíleně nové odrůdy

standardní hybridizační techniky již NESTAČÍ
zvyšování množství hnojiv do půdy, použití těžké techniky - *není řešení*

úbytek počtu druhů půdních mikroorganismů
eroze půdy - ztráta schopnosti zadržovat vodu
kontaminace půdy pesticidy - pesticidy i v produktech

záměrná **MUTACE** s následnou selekcí odchylek - **odrůda ječmene DIAMANT**

nové **EXPLANTÁTOVÉ KULTURY**

*jsme moudřejší
máme větší možnosti*

cílený **PŘENOS GENU** (PŘESNĚJŠÍ, RYCHLEJŠÍ)

CO BUDE DÁL ZVYŠOVAT VÝNOSY ????

BUDE VĚTŠINA PĚSTOVANÝCH ZEMĚDĚLSKÝCH PLODIN TRANSGENNÍ?

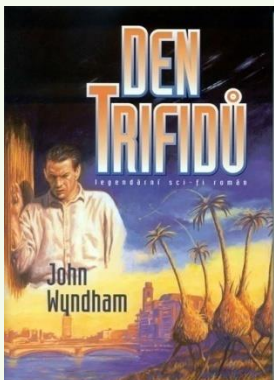

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE
DO ROZVOJE
VZDĚLÁVÁNÍ

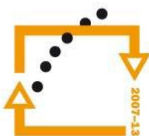
evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE
DO ROZVOJE
VZDĚLÁVÁNÍ

Explantátové kultury rostlin

Ve šlechtění, množení, záchraně, uchovávání rostlin

METODY ZACHOVÁVAJÍCÍ GENOTYP BEZE ZMĚN BĚHEM KULTIVACE

- meristémové kultury
- embryokultury - semenných embryí
  - proembryí (nezralá embrya) x *rozdíly ve výživě*
- klonování *in vitro*
- ozdravování „*virus free*“

METODY ZVYŠUJÍCÍ GENETICKOU VARIABILITU BĚHEM KULTIVACE

- kalusové kultury
- suspenzní kultury
- protoplastové kultury
- prašňíkové a mikrosporové kultury

Metody EKR uplatněné v zemědělství -

množení, záchrana, uchovávání rostlin

- meristémové kultury
- kalusové kultury, suspenzní kultury
- somatická embryogeneze
- embryokultury
- prašňíkové a mikrosporové kultury
- protoplastové kultury a fúze protoplastů
- genetické manipulace - transformace

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE
DO ROZVOJE
VZDĚLÁVÁNÍ

In vitro ozdravování

Meristém – dělivé, nediferencované pletivo

ozdravování rostlin (0,2 - 0,5 mm) meristémy

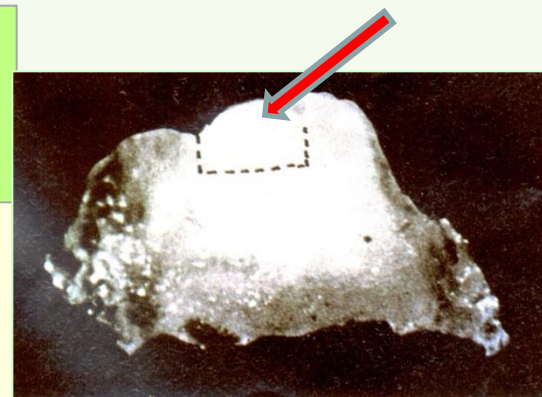
Ozdravování rostlin

termoterapie (vyšší teplota)

meristémová kultura

chemoterapie (antibiotika, antivirotika)

ribavirin

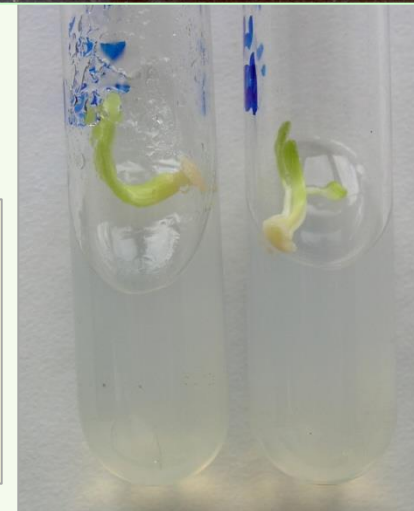

Výhody

malé části mateřské rostliny

v aseptickém prostředí, definované podmínky
následná mikropropagace ozdraveného materiálu

„virus - free“

Testování *in vitro*

Přenos do nesterilních podmínek

Testování ve skleníkových/polních podmínkách

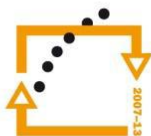
evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE
DO ROZVOJE
VZDĚLÁVÁNÍ

In vitro ozdravování

1952 Morel a Martin u Jiřin

Využití metody

*jahodník, česnek, zeleniny, květiny,
okrasné dřeviny, banánovník, ...*

www.osel.cz/index.php?clanek=2819

Významné virové choroby rostlin v ČR

od 30 % ztrát

CaMV - 1968

PVY 30 -70 %

VMCH (virus mozaiky chmele) až o 70 %

mozaika česneku 25 - 50 %

žloutenka cibule až 100 %

bronzovitost rajčat

virózní x zdravá

M. Navrátil, KBB, PřF, UPOL

- žloutnutí listů, kroužky a čáry na listech, nevyvinuté rostliny, abnormální růst

- vstupují různými poraněními

- šíří se plasmodesmaty

- velmi odolné proti inaktivaci

- přenášeny semeny, hlízkami, pylem, roubováním, hmyzem, houbami, červy

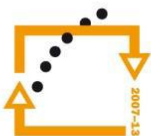
evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE
DO ROZVOJE
VZDĚLÁVÁNÍ

In vitro meristémové kultury

- záchrana a množení ohrožených druhů: *kaktusy*
- záchranné množení cenných genotypů a linií, sterilních rostlin,
- udržení rodičovských komponent pro tvorbu hybridních odrůd
- množení transgenních rostlin
- zachycení a klonování nově nalezených mutantů při šlechtění
- klonování nejlepších jedinců pro produkci elitního osiva
- vegetativní množení okrasných rostlin: *karafiát, gerbera, anthurie, orchideje, sanpaulie, kapradiny*
- množení drobného ovoce: *jahodník, maliník, réva*
- množení dřevin: *podnože pro školkařství, lesní dřeviny, tropické dřeviny*
- v zelinářství: *množení brambor, zelí*
- množení pouze samičích rostlin: *datlová palma*
- **kryoprezervace** (-196 °C): *jahodník, maliník, hrách, brambor, karafiát*

Genové
banky

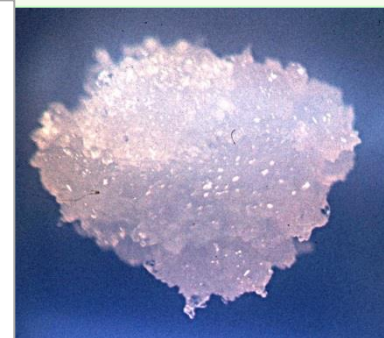
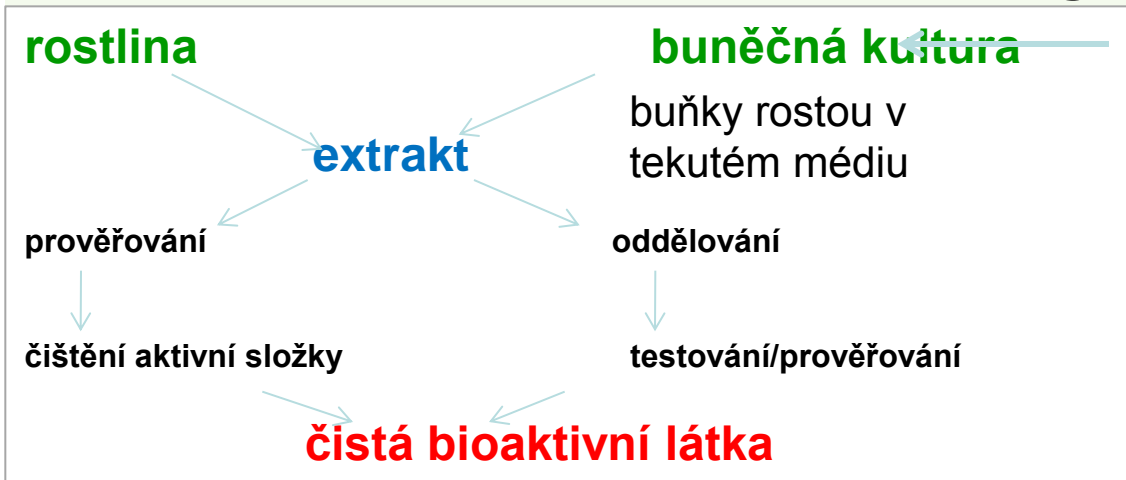
Chryzantéma - řízkováním za 1 rok 1:30 000

- meristémy za 1 rok 1: 1 000 000

→ *v ideálním případě*

Sekundární metabolity (SM)

Perspektivy - extrakty získané za reprodukovatelných podmínek, spolehlivé zdroje, médium
- množství čistého produktu

produkt	rostlina	in vitro (%)	rostlina (%)	poměr
ginsenoside	<i>Panax ginseng</i>	27	4,5	6 x
rosmarinic acid	<i>Coleus blumei</i>	27	3	9 x v sušině
caffeic acid	<i>Vanilla planifolia</i>	0,02	0,005	4 x
shikonin	<i>Lithospermum erythrorhizon</i>	20	1,5	13,5 x
ubiquinon-10	<i>Nicotiana tabacum</i>	0,036	0,003	12 x

antioxydanty

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE
DO ROZVOJE
VZDĚLÁVÁNÍ

EKR využití ve šlechtění rostlin

přenos z jiného druhu

rezistence vůči abiotickému stresu
rezistence vůči škůdcům
vyšší výnos

Bariéry

Technika překonání

Před oplodněním

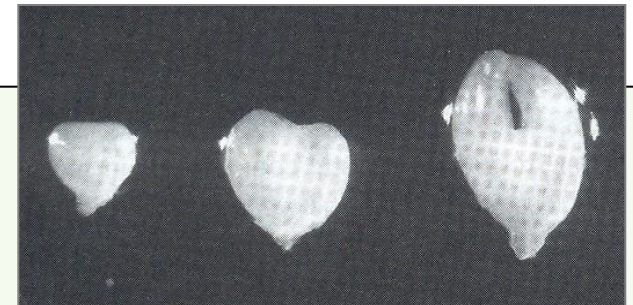
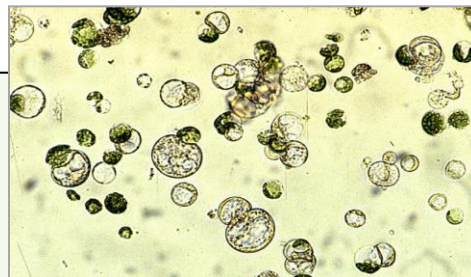
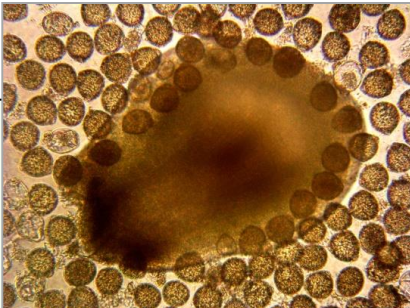
selhání klíčení pylu
pomalý růst pylové láčky
pylová láčka neroste
selhání získání sexuálních hybridů
odlišné číslo chromozomů

odstranění blizny pestíku
chemické předpůsobení fytohormony
opylování *in vitro*
fúze protoplastů
chemické navození duplicity chromozomů

Po oplodnění

abortace embrya
sterilní hybridy

***in vivo/in vitro* embryokultury**
chemická **diploidizace** (zdvojení chromozómů)

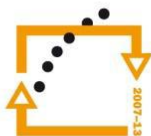
evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE
DO ROZVOJE
VZDĚLÁVÁNÍ

EKR využití ve šlechtění rostlin

1. ozdravování
2. rychlé namnožení - klonování
3. překonání nekřížitelnosti - embryokultury
4. dlouhodobé udržování genetických zdrojů
5. indukce mutantů, polyploidů - získání nových genotypů
6. předselekce - urychlení šlechtitelského cyklu
7. získání nových a udržení genotypů s pylovou sterilitou
8. zkrácení šlechtitelského procesu
9. produkce haploidů
10. polyploidizace *in vitro*
11. rychlejší získání výchozího šlechtitelského materiálu pro nové odrůdy
12. somatická hybridizace - fúze
13. konstrukce nových genotypů kulturních plodin, přenos „užitečných genů“
14. udržování genofondu
15. selekce *in vitro* - rezistence k abiotickým a biotickým stresům
16. produkce sekundárních metabolitů

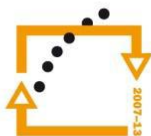
evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

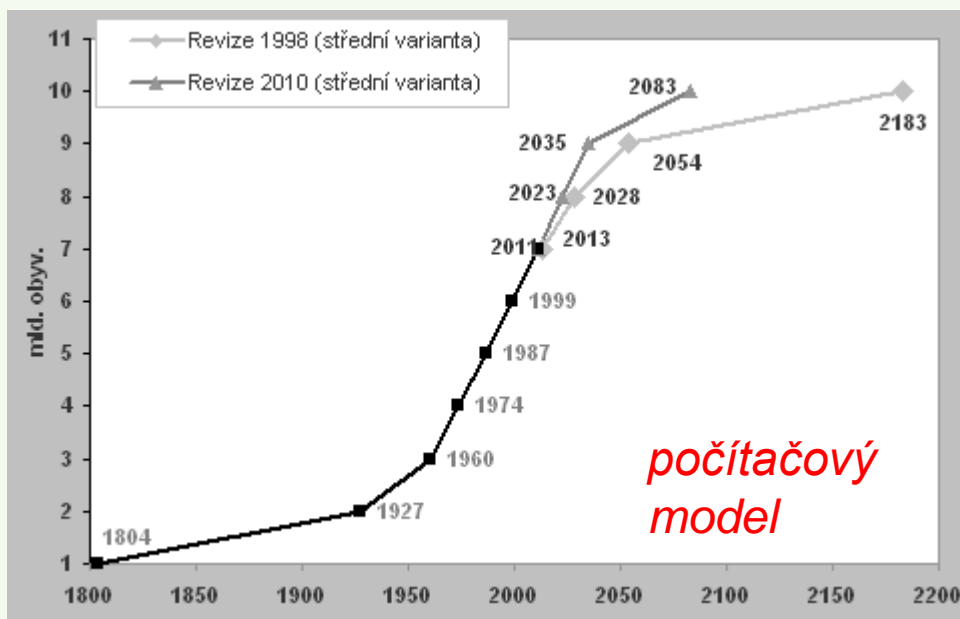
INVESTICE
DO ROZVOJE
VZDĚLÁVÁNÍ

Plodina	Technika
ječmen, pšenice, kukuřice, řepka, paprika, brukvovitá zelenina, mrkev	androgeneze
cibule	gynogeneze
jahodník, česnek	ozdravování
brambor, trávy	polyploidizace <i>in vitro</i>
jeteloviny, drobné ovoce, ovocné dřeviny, podnože, trávy	mikropropagace
brambor, řepka	somatická hybridizace
hrách, brambor	rezistence k chorobám
trávy	embryokultury

Rostlinné biotechnologie

8 000 p.n.l.	5 miliónů lidí
0	300 miliónů
1804 n.l.	1 miliarda lidí
1998 n.l.	6 miliard lidí
2012 n.l.	7 miliard (31. říjen)
2030 n.l.	8,3 miliardy lidí
2050 n.l.	9,6 miliard

odhady

Kolik lidí by mělo žít na planetě Zemi???

Podle amerického Úřadu pro studium populace (PRB)

Zdroj: United Nations, Population Division: World Population Prospects: The 2010 Revision; World Population Prospects: The 1998 Revision. In.: [The World at Six Billion](#), UN Population Division.

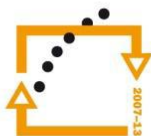
evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE
DO ROZVOJE
VZDĚLÁVÁNÍ

Rostlinné biotechnologie

8 000 p.n.l.	5 miliónů
0	300 miliónů
1804 n.l.	1 miliarda
1998 n.l.	6 miliard lidí
2012 n.l.	7 miliard (31. říjen)
2030 n.l.	8,3 miliardy
2050 n.l.	9,6 miliard

odhady

Kolik lidí by mělo žít na planetě Zemi???

průměrná hustota na Zemi je 45 obyvatel/km²

Mongolsko 2 obyv./km², Bangladéš 1000 obyv./km²

polovina lidstva je natlačena na 20 % souše

50 miliónů hladoví

850 miliónů trpí podvýživou

Podle demografů se růst lidstva zastaví přibližně na úrovni 10 až 11 miliard

Marie Terezie roku 1753
ČR sčítání v roce 2001 a 2011

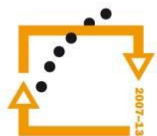
evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE
DO ROZVOJE
VZDĚLÁVÁNÍ

Rostlinné biotechnologie

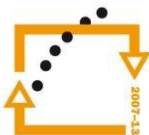
evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE
DO ROZVOJE
VZDĚLÁVÁNÍ

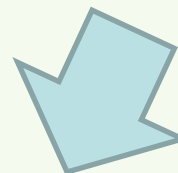
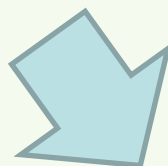
VYHLÍDKY NA BUDOUCNOST ?

nárůst počtu obyvatel
v roce 2030 - 8,3 miliardy
zvýšení životního standardu
pokles plochy orné půdy
pokles pracovníků v zemědělství
nárůst cen potravin

RŮST ZEMĚDĚLSKÉ PRODUKCE

S VYUŽITÍM BIOTECHNOLOGIÍ

šlechtění (rezistence k chorobám)
nové plodiny
nutriční kvalita plodin
ochrana rostlin
bezpečnost produktů

**zvýšení genetické variability jinou cestou než pohlavním rozmnožováním
množení rostlin nestabilních při pohlavním rozmnožování
snížení délky šlechtitelského procesu**

Rostlinné biotechnologie

Fotosyntéza - konečný zdroj energie
unikátní systém

rostliny jsou primární producenti

život na Zemi závisí na rostlinách

cca 300 000 - 350 000 druhů rostlin

několik set má význam pro výživu

FYTOMASA = ROSTLINNÁ BIOMASA - sluneční energie

dřevo, dřevní odpady, sláma

speciální (olejiny, škrobové a cukernaté plodiny)

**celková hmotnost všech rostlin vyskytujících se v
určitém okamžiku v biocenóze a vztahující se na
jednotku plochy nebo objemu**

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

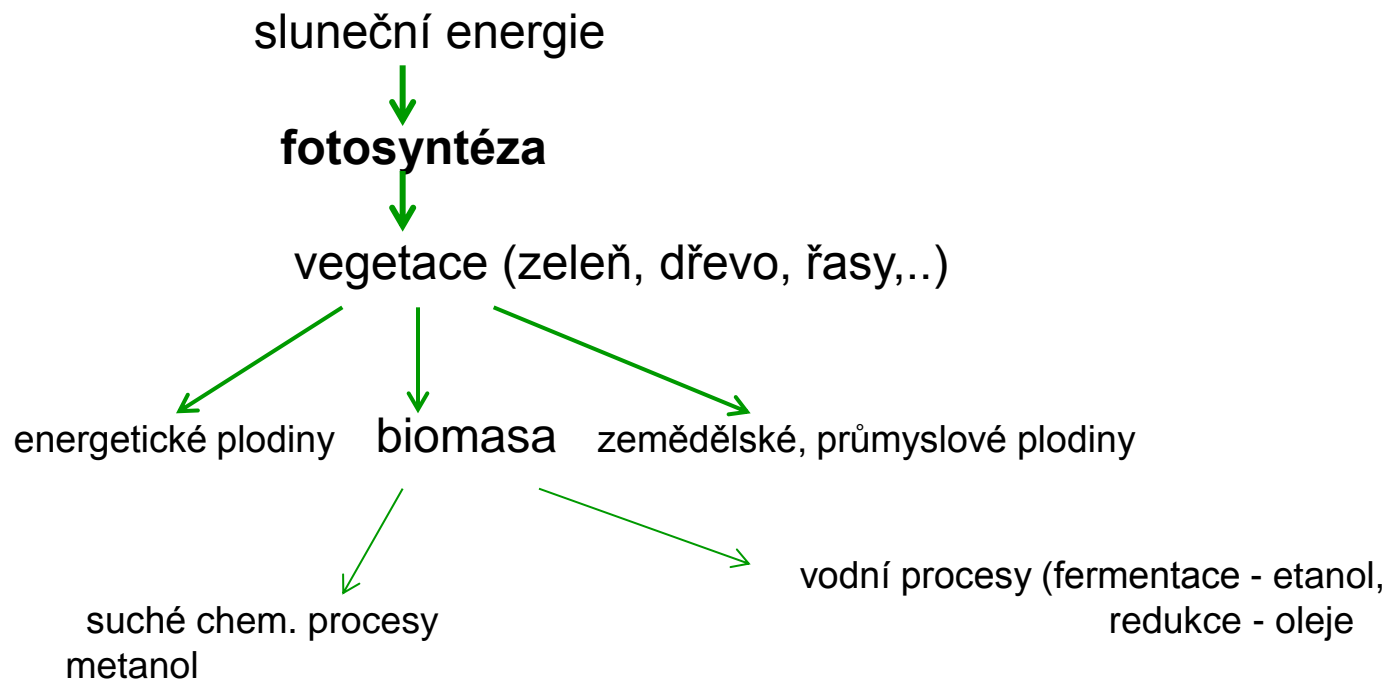
OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE
DO ROZVOJE
VZDĚLÁVÁNÍ

Rostlinné biotechnologie

Fotosyntéza - konečný zdroj energie
unikátní systém

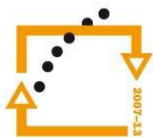

pevnina
120 bil. tun

oceány a moře
50 bil. tun

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

INVESTICE
DO ROZVOJE
VZDĚLÁVÁNÍ

Rostlinné biotechnologie

obiloviny a luštěniny
zvětšování semen
zvyšování počtu semen
plody - sběr (doplňěk stravy)
snižování počtu semen
zvýšení množství vlákniny
kořenová zelenina
jednotlivé kořeny
listová zelenina
snížení celulosy a ligninu

domestifikace rostlin 10 000 - 8 000 p.n.l.
ječmen, pšenice, hrách, len, rýže, kukuřice

vstupy

semena

chemikálie

prostředí

ZEMĚDĚLEC

výstupy

otraviny/krmiva

nepotravinové produkty

↓
biomasa, dřevo

speciální produkty
(fytofarmaka)

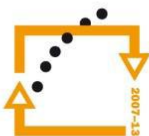
evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE
DO ROZVOJE
VZDĚLÁVÁNÍ

Rostlinné biotechnologie

nutriční vylepšení potravin

zvýšení vitamínu A v rýži

zvýšit objem proteinů, přidat nové proteiny

zvýšit množství železa

zdravější strava (x obezita)

dietní lipidy a srdeční choroby

zdravější oleje pro potravinářství

mastné kyseliny (zvýšit obsah v běžných olejninách)

zvýšit množství nutraceutik (doplňky stravy)

bezpečnější potraviny

před mikroorganismy (*Salmonela*, *Listeria*)

redukce mikrobiálních kontaminací v potravinách - kontroly

zvýšení péče živočichů, zvýšení veterinární péče

u rostlin snížení produkce mykotoxinů

kontroly před prodejem

potravinové alergie - život ohrožující, detekce alergenů

jsou země, které nejsou soběstačné v produkci potravin

jsou země, které nejsou schopné zavádět nové biotechnologie

Rostlinné biotechnologie

Co je udržitelné zemědělství?

Mohou biotechnologie pomáhat?

snižování kvality základních zdrojů

vyčerpání základních zdrojů

ekologická udržitelnost

kvantita a kvalita základních zdrojů zemědělství

ekonomická udržitelnost

zemědělská produkce (úroda na ha) a zisk
cena za produkty

sociální (společenská) udržitelnost

kvalita života zemědělců

vysoká kvalita potravin s minimálním riskem na zdraví a prostředí

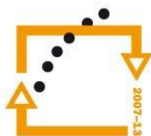
evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

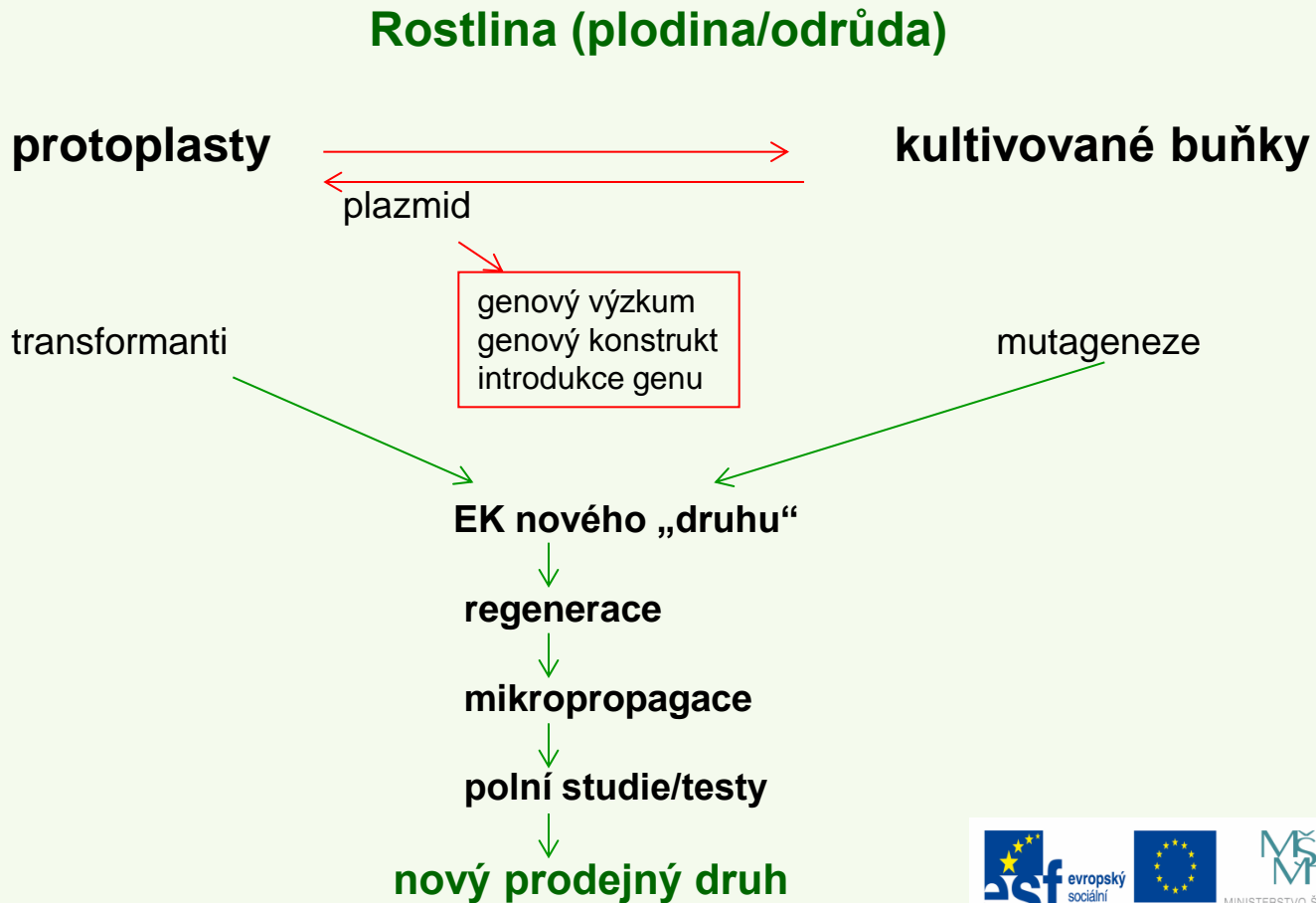
OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE
DO ROZVOJE
VZDĚLÁVÁNÍ

Rostlinné biotechnologie

postup ke zvýšení nových druhů pomocí biotechnologií

Rostlinné biotechnologie

VYUŽITÍ GENETICKÝCH MODIFIKACÍ

(DALE: THE GM DEBATE: SCIENCE OR SCAREMONGERING. BIOLOGIST 47: 7-10, 2000)

rezistence vůči škůdcům

rezistence k virovým, bakteriálním a houbovým chorobám

modifikace (úpravy) olejů, škrobu a proteinů k zajištění udržitelných dodávek materiálu pro biologicky rozložitelné plasty, detergenty, maziva, papírenství, pekařství, pivovarnictví

tolerance vůči herbicidům (specifickým herbicidům)- redukce postřiků vůči plevelům

stavba rostlin (výška) a kvetení (doba, barva)

redukce ztráty semen během sklizně

modifikace v době zrání plodů nebo hlíz

zvýšení tolerance vůči stresům (chlad, teplo, soli)

zvýšení schopnosti k odstranění těžkých kovů z půdy (bioremediace), těžební odpady

eliminace alergenů v plodinách (rýže, ovoce)

zvýšení obsahu vitamínů, minerálů a protirakovinné látky

produkce farmaceutických látek- antikoagulační látky, jedlé vakcíny

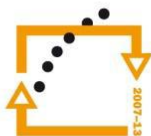
evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE
DO ROZVOJE
VZDĚLÁVÁNÍ

Rostlinné biotechnologie

rostlina	modifikace	výhody
rajče	oddálení zrání	snadný transport plodů zlepšení kvality
rajče	zvýšení chitinázy	menší ztráty po sklizni
kukuřice	kontrola kvality škrobu	menší požadavky na výrobu škrobu
kukuřice, řepka	kontrola syntézy lipidů	zdravější oleje
luštěniny	potlačení inhibitorů proteáz	zvýšení stravitelnosti
sója	potlačení lipoxygenázy	lepší chuť
arašídy	eliminace alergenů	snížení alergií
rýže	zvýšení provitamínu A	zvýšení vitamínu A

Smith, 2009

GMO rostliny → méně chemických látek do půdy

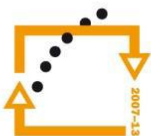
evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE
DO ROZVOJE
VZDĚLÁVÁNÍ

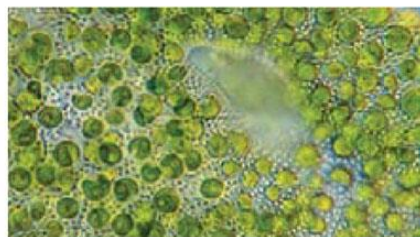
Rostlinné biotechnologie

Biotechnologie řas

65 000 známých druhů
oleje, proteiny, alkoholy, biomasa, biochemické látky
(farmakologie, doplňky stravy, kosmetika)

předpokládá se velký potenciál - biopaliva
*řasy rostou na neobdělávatelné půdě
ve slané i brakické vodě*

Spirulina, Chlorella – potravinový doplněk

Chlorella pyrenoidosa

Pěstování Chlorelly

v ČR kultivace zelené řasy *Chlorella* v
objemech 200 litrů až 10 tisíc litrů

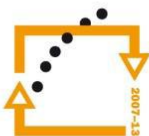
evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE
DO ROZVOJE
VZDĚLÁVÁNÍ

Rostlinné biotechnologie

Biotechnologie v lesnictví - lesní biotechnologie

vzhledem k zemědělským plodinám jsou tyto biotechnologie ve svém raném stádiu

Populus trichocarpa (topol chlupatoplodý) - modelová rostlina

Dopad biotechnologií v lesnictví - celosvětově

zvýšená poptávka produktů ze dřeva (průmysl, palivo, stavby)

spojeno se zvyšující se populací

zvyšujícím se znečištěním ovzduší - kyselá dešť, likvidace deštného pralesa

klasické šlechtění neřeší zvyšující se poptávku
lesní stromy nemají výzkum jako kulturní tzv. **komerční stromy**:
kávovník, kaučukovník

problém - šíření pylu větrem, nejsou sezónní plodinou

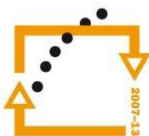
evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE
DO ROZVOJE
VZDĚLÁVÁNÍ

Rostlinné biotechnologie

Biotechnologie v lesnictví - lesní biotechnologie

Cíle

apikální dominance

kvalita dřeva - dlouhá vlákna, obsah ligninu, struktura dřeva

rezistence vůči chorobám, škůdcům, herbicidům

zkrácení cyklu

zvěř a rostlinstvo, hmyz, ptáci

průmysl	biologické/biotechnologické výzvy
mírný růst	dlouhá generační doba
těžba, zpracování dřeva	rovné kmeny, krátké větve
uniformita dřevin	cena surovin

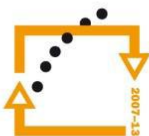
evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE
DO ROZVOJE
VZDĚLÁVÁNÍ

Rostlinné biotechnologie

Biotechnologie v lesnictví - lesní biotechnologie

technologické přínosy	od roku 2000
zvyšování výnosu	korelace genetických markerů a žádoucí vlastnosti
kratší generační doba	metody pro masovou propagaci vynikajícího genofondu
rezistence vůči škůdcům	- „ -
odolnost vůči suchu a chladu	ekologicky přijatelné systémy pro testování a nasazení geneticky modifikovaných stromů

GM z 20-30 let zkrátit na 10 - 15 let, bez kvetení, pylu a semen

Budoucnost v ČR?

„Biotechnologie jsou celosvětově nejprogressivnějších oblast výzkumu, vývoje a podnikání“

18. prosince 2008 bylo založeno sdružení **CzechBio - asociace biotechnologických společností ČR z.s.p.o.**,

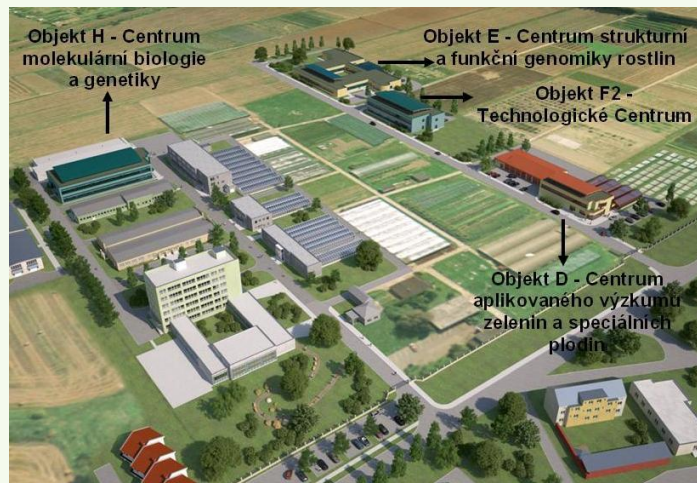
1. asociace biotechnologických společností ČR, spojuje třicet soukromých biotechnologických společností a akademických ústavů
podpora spolupráce komerční sféry s vědeckou

<http://www.czechbio.org/cs>

projekt **Algatech – Centrum řasových biotechnologií** má vyvinout nová kultivační zařízení a postupy na zpracování řasové biomasy pro výrobu biopaliv, krmiv, potravních doplňků a cenných látek *Mikrobiologického ústavu Akademie věd ČR, Třeboň*

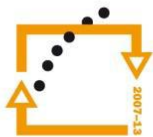
Centrum regionu Haná pro biotechnologický a zemědělský výzkum

www.cr-hana.eu

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE
DO ROZVOJE
VZDĚLÁVÁNÍ

Budoucnost v ČR?

„Biotechnologie jsou celosvětově nejprogressivnějších oblast výzkumu, vývoje a podnikání“

Česká technologická platforma rostlinných biotechnologií

= Rostliny pro budoucnost (ČTP RB)

- **nepotravinářské využití rostlin, vedlejších produktů , odpadů**
např. bioenergetiku, biodegradabilní plasty, fytoremediace
- **produkci potravin a krmiv - vývoj nových odrůd kulturních rostlin**
požadované vlastnostmi získané využitím moderních biotechnologických metod
- **zvýšenou odolnost rostlin vůči biotickým a abiotickým stresům**
šetrnější vodní provoz, lepší využití živin, nová kvalita primárních surovin pro funkční potraviny a krmiva z hlediska výživy lidí i hospodářských zvířat
- **uplatnění rostlinných biotechnologií v rámci životního prostředí,**
rehabilitace a restaurace krajiny

<http://www.czechinvest.org/ceska-technologicka-platforma-rostlinnych-biotechnologii>

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

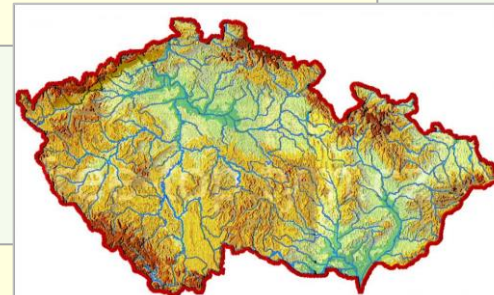
OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE
DO ROZVOJE
VZDĚLÁVÁNÍ

Biotechnologie rostlin v ČR

Budoucnost v ČR?

„*Biotechnologie jsou celosvětově nejprogressivnějších oblast výzkumu, vývoje a podnikání*“

jsme relativně bohatá země s poměrně rozvinutou vědou
máme silnou akademickou základnu *akademie věd + univerzity*

nová generace vědců, zahraniční zkušenosti, spolupráce
výuka biotechnologií (UK, UPOL, MU, ...)
propojení akademického výzkumu se silnými obchodními partnery
(prof. Holý a firma Gilead)

x

nízká úroveň investic do vědy a výzkumu (<1% HDP)
nízké společenské postavení a ekonomické ohodnocení vědecké práce
nedostatek místního kapitálu a neochota investovat do dlouhodobého rozvoje vědy
právní prostředí (zakládání nových firem)

www.biotrin.cz

www.gate2biotech.cz

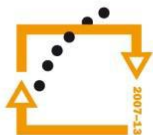
evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

**OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost**

INVESTICE
DO ROZVOJE
VZDĚLÁVÁNÍ

